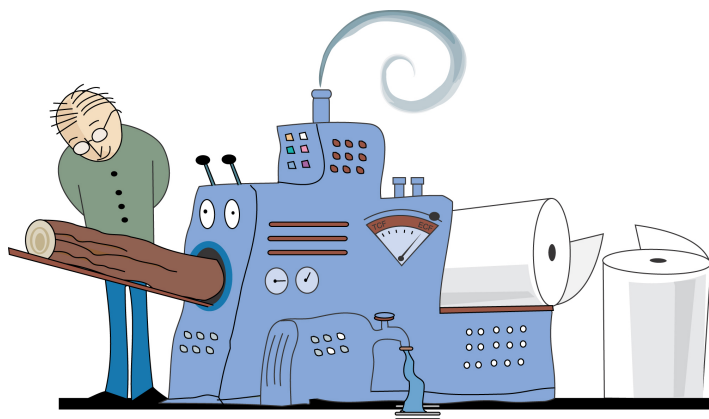

Bakgrunnsdokument
for
Svanemerking av kopi- og
trykkpapir

Tilleggsmodul

Versjon 3
Høringsutkast

25. juni 2004

Bakgrunn for felles nordisk miljømerking

Nordisk Ministerråd besluttet i 1989 å innføre en frivillig og positiv miljømerking i Norden. Virksomheten ledes av Nordisk Miljømerkingsnemnd som bestemmer blant annet valg av produktgrupper og kriterienes endelige utforming. Hvert land har et sekretariat og et styre som svarer for arbeidet nasjonalt.

Målet med miljømerking er å veilede forbrukerne slik at de kan velge de mindre miljøbelastende produkter. Miljømerkingen skal stimulere til produktutvikling som tar hensyn til miljøet og peker mot en bærekraftig utvikling.

Nordisk Miljømerking har påtatt seg i sitt arbeide med miljømerking å følge standarden ISO14024, "Miljømerker og miljødeklarasjoner - Type I miljømerking - Prinsipper og prosedyrer". Valg av produktgrupper, miljø- og funksjonskrav er i overensstemmelse med mål, prinsipper, praksis og krav i denne standarden. ISO14024 stiller bl.a. krav til at kriteriene er objektive og forsvarlige, at verifiseringsmetoder eksisterer og at interessenter er gitt mulighet til å delta og at deres kommentarer er vurdert.

Kriteriene er fastsatt etter en grundig gjennomgang av miljøbelastningen gjennom produktenes hele livssyklus. I kriteriene stilles krav til et utvalg av disse faktorene. Alle produkter som oppfyller kriteriene vil etter godkjent søknad kunne få lisens til å bruke miljømerket. Ny kunnskap og utvikling medfører at kriteriene regelmessig revideres. Reviderte kriterier presenteres som regel ett år før kriterienes utløpsdato. I gyldighetsperioden kan mindre endringer gjøres. Endringer innen gyldighetsperioden og forlengelse medfører normalt ingen omprøving av lisenser.

Ved innsendelse av fullstendig søknad skal det betales et behandlingsgebyr. I tillegg kommer en årsavgift avhengig av produktets omsetning.

Adresser

Danmark:

Miljømærkesekretariatet
Kollegievej 6
DK-2920 CHARLOTTENLUND
Telefon 72 300 450
Telefax 72 300 451
E-post: info@ecolabel.dk
www.ecolabel.dk

Finland:

SFS-Miljömärkning
Pb 116
FIN-00241 HELSINKI
Tel: +358 9 1499 331
Fax: +358 9 1499 3320
Hjemmeside: www.sfs.fi/ymparist/

Island:

Norræn Umhverfismerking á Íslandi
Umhverfisstofnun
Su urlandsbraut 24
IS-108 REYKJAVIK
Tlf: +354 591 20 00
Fax: +354 591 20 20
Hjemmeside:
www.umhverfisstofnun.is

Norge:

Stiftelsen Miljømerking i Norge
Kr. Augusts gt. 5
N-0164 OSLO
Tel: +47 22 36 57 40
Fax: +47 22 36 07 29
Hjemmeside: www.ecolabel.no

Sverige:

SIS Miljömärkning AB
S-118 80 STOCKHOLM
Tel: +46 8 55 55 24 00
Fax: +46 8 55 55 24 01
Hjemmeside: www.svanen.nu

Dette dokumentet kan kun kopieres i sin helhet og uten noen form for endring. Sitat kan kun gjøres om Nordisk Miljømerking oppgis som kilde.

Innholdsfortegnelse

1	<i>Sammendrag og hovedendringer ved denne revisjonen</i>	4
2	<i>Innledning</i>	4
3	<i>Markedsforholdene</i>	6
4	<i>Produktets miljøpåvirkning</i>	7
5	<i>Andre miljøsystemer</i>	8
6	<i>Oppbygging av kriteriene og bakgrunnsdokumentet</i>	9
7	<i>Definisjon av produktgruppen</i>	10
8	<i>Kravene til miljømerking av kopi- og trykkipapir med bakgrunnsvurderinger</i>	10
8.1	Krav til søkeren	11
8.2	Krav til masse- og papirprodusentene	11

1 Sammendrag og hovedendringer ved denne revisjonen

Dette dokumentet redegjør for bakgrunnen til de kravene som er gitt i kriteriedokumentet "Tilleggsmodul. Kriterier for svanemerking av kopi- og trykkipapir, versjon 3". Det skal samtidig motivere og begrunne kravene overfor søkere, forbrukere og andre interesserte. Ved fastsettelse av kriterier innen Nordisk Miljømerking vurderes produktets miljøbelastning gjennom hele dets livssyklus, men i utvelgelse av kravene vurderes også markedsforholdene og enkeltkravenes RPS (relevans, potensiale og styrbarhet).

Hovedkravene for miljømerking av kopi- og trykkipapir er krav relatert til produksjon av papiret, og hensikten er å redusere miljøbelastningene ved å stille krav som fremmer

- vedrøvere fra bærekraftig skogbruk
- miljøtilpassede kjemikalier
- lave utslipp til vann og luft
- lavt energiforbruk
- kildesortering og resirkulering av avfall
- miljø- og kvalitetssikring
- tilfredsstillende produktkvalitet

Kriteriene for kopi- og trykkipapir er delt opp i tre dokumenter: Tilleggsmodul, Basismodul og Kjemikaliemodul.

I Basismodulen har Nordisk Miljømerking samlet kravene som er felles for papir- og masseproduksjon, uavhengig av hva papiret eller massen skal brukes til. Kravene i Basismodulen omfatter krav til: Skogbruk, utslipp til vann og luft (AOX, COD, P, S, NO_x og CO₂) energiforbruk, avfallsbehandling og kvalitets- og miljøsikring. Målet har vært å gjøre det enklere for produsenter å dokumentere at de oppfyller kravene, spesielt de som produserer masse eller papir til forskjellige typer papirprodukter. Årsaken til at kjemikaliekravene holdes atskilt fra Basismodulen er at mange av kravene dokumenteres av underleverandører, og det er praktisk å kunne sende en samlet beskrivelse av kjemikaliekravene til dem.

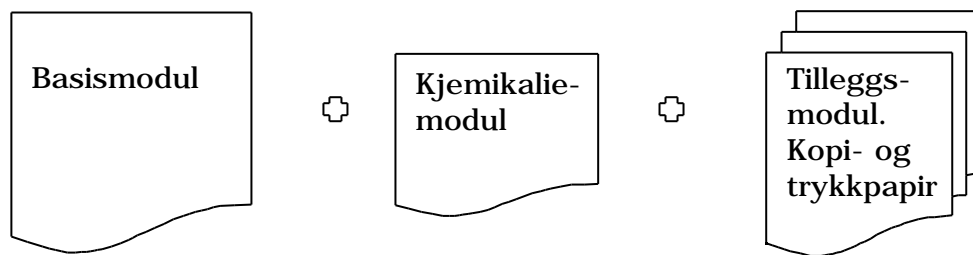
Kravene i "Tilleggsmodul. Kriterier for svanemerkede kopi- og trykkipapir" inneholder generelle krav for alle miljømerkede produkter (krav til markedsføring, returordning for emballasje osv.) og krav som er spesielle for denne produktgruppen. De spesielle kravene er blant annet opplysninger om papirkvaliteten, om søkeren (hvis det er en annen enn papirprodusenten) og et krav med en strengere referanseverdi for utslipp fra CTMP produksjon som brukes i kopi- og trykkipapir.

2 Innledning

Kriteriene for trykkipapir, versjon 2, med gyldighetsdato fra 3. desember 1999 til 31. januar 2006, er under revisjon i 2004. Det nye forslaget til kriterier er

beskrevet i de tre delene: "Tilleggsmodul. Kriterier for svanemerking av kopi- og trykkipapir, versjon 3", "Basismodul. Kriterier for svanemerkeede papirprodukter" (referert til som Basismodulen), og "Kjemikaliemodul. Kriterier for kjemikalier til svanemerkeede papirprodukter" (referert til som Kjemikaliemodulen). Både Basismodulen og Kjemikaliemodulen var til offentlig høring i 2003 og ble faststilt av Nordisk Miljømerkingsnemnd 9. oktober 2003.

For å oppnå svanemerket på kopi- og trykkipapir må kravene i alle tre modulene oppfylles:

Tilleggsmodulene kan både være strengere enn Basismodulen og gi lettelser i forhold til den. Kravnivåene på Svanemerkeede kopi- og trykkipapir er stilt slik at ca. en tredjedel av papirene på markedet oppfyller kravene.

Dette dokumentet skal beskrive bakgrunnen til kravene som stilles i høringsforslaget til "Tilleggsmodul, Kriterier for svanemerkeede kopi- og trykkipapir", og om kravene er endret i forhold til den gjeldende versjonen av kriteriene for trykkipapir. Bakgrunnen for kravene i Basismodulen og Kjemikaliemodulen er nærmere beskrevet i "Bakgrunnsnotat, Moduler for svanemerkeede papirprodukter".

Revisjonen av kriteriene for kopi- og trykkipapir er utført på grunnlag av en evaluering av de nåværende kriteriene (utført i 2001), som konkluderte med at kravene burde samordnes med kravene til papir- og masseproduksjon for andre papirprodukter (mykkipapir, kaffefiltre, fett-tette papir, emballasje papir, konvolutter og trykksaker). Nordisk Miljømerking har i 2002/2003 lagt ned mye arbeide i en slik samordning av kravene, noe som resulterte i utviklingen av Basismodulen og Kjemikaliemodulen. Målet med Basismodulen var blant annet å gjøre det enklere for produsenter, som produserer flere typer masser eller papir, å dokumentere at de oppfyller kravene. Ved utviklingen av modulene har det også vært innhentet erfaringer fra kriterieutvikling av mykkipapir, og kopi- og grafisk papir innenfor det europeiske miljømerket Blomsten. Referanseverdiene som ligger til grunn for kravnivåene baserer seg på EU kommisjonens referansedokument for beste teknologi i treforedlingsindustrien¹.

Revisjonsarbeidet både for Basismodulen, Kjemikaliemodulen og nå tilleggsmodulen for kopi- og trykkipapir har foregått på sekretariatsnivå, av følgende nordiske prosjektgruppe:

- Elisabeth Magnus, Stiftelsen Miljømerking i Norge, prosjektleder
- Birgitte Holm Christensen, Miljømerkesekretariatet, Danmark

- Jaakko Suursalmi, SFS-Miljömärkning, Finland
- Ulla Sahlberg, SIS Miljömärkning AB, Sverige

Forløperen for kriteriene for trykkipapir var kriteriene for finpapir (kopipapir), med gyldighet fra 8. juni 1993 til 31. mai 1997 (versjon 1 og 2). Ved opprettelsen av kriterier for trykkipapir i 1996, ble også grafisk papir inkludert, og versjon 1 av trykkipapirkriteriene var gyldige fra februar 1996 til juni 2001. Kriteriene ble igjen revidert i 1999 av en gruppe fra de nordiske miljømerkingssekretariatene og en ekspertgruppe med representanter fra blant annet industri og miljøverninteresser. Versjon 2 av trykkipapirkriteriene ble vedtatt i desember 1999, og er gyldig frem til januar 2006.

I kriteriene for miljømerking av trykksaker, versjon 3, står det at papir til svanemerkeede trykksaker må være Svanemerket eller tilfredsstillende de gjeldende kravene til miljømerking av trykkipapir. Dette betyr at Nordisk Miljømerking ikke bare behandler søknader om lisens for svanemerking av kopi- og trykkipapir, men også dokumentasjon av papir som skal inngå i trykksaker. Opplysninger om hvilke papirkvaliteter det gjelder er ikke offentlig tilgjengelige, men trykkerier som har eller søker om svanemerket vil ved forespørsel til et av sekretariatene få opplyst hvilke kvaliteter som er bedømt for bruk i svanemerkeede trykksaker. Kriteriene for trykksaker, versjon 3, gjelder til 14. mars 2007 og er til revisjon i 2004/2005. Utformingen av kravene til trykkipapir avgjøres i forbindelse med revisjon av trykksakskriteriene.

3 Markedsforholdene

På 1980- og 90-tallet utviklet miljølovgivingen seg kraftig og papirindustrien gjorde store miljøinvesteringer². Bransjen har også gjennomgått en strukturendring hvor konsernene har blitt større og mer globale. Selv om det har skjedd mange endringer er miljøspørsmålene fremdeles viktige for bransjen.

Svanemerking av trykkipapir hadde stor suksess på 90-tallet, og per 1. februar 2001 var det 92 lisenser, se tabell 1. Lisensinnehaverne var sent ute med å fornye sine lisenser da versjon 2 ble enerådende, og kun 3 lisenser var innvilget per 15. juni 2001. Dette har så tatt seg opp og per 24. mai 2004 er det 23 lisenser for trykkipapir, se tabell 1. Det var flere årsaker til nedgangen i lisensantallet, blant de viktigste kan nevnes globalisering av markedet og introduksjon av andre miljøverktøy i "business-to-business" forretninger.

I kriteriene for svanemerking av trykksaker kreves det at trykkipapiret enten skal være miljømerket eller tilfredsstillende kravene til svanemerket papir. Da mange papirprodusenter sluttet å miljømerke sitt papir, valgte de i stedet å få papiret vurdert av Nordisk Miljømerking. Man kan si at svanemerket mistet noe av sin betydning spesielt for papir til grafisk industri, men papirindustrien har beholdt sin kontakt med Nordisk Miljømerking ved at mer enn 630 papirkvaliteter fra 50 papirfabrikker er vurdert. Flere mindre europeiske papirprodusenter, som ikke inngår i de store konsernene, er fortsatt interessert i å anvende svanemerket, selv for grafisk papir. De bruker merket ikke bare i Norden men også i forskjellige andre europeiske land.

Også flere produsenter av kopipapir bruker svanemerket, og opplever en økende etterspørsel av dette i forbindelse med blant annet offentlige innkjøp. Det gjelder også utenfor Norden, som i eksempelet fra "Jordens Tilstand 2004"³ hvor det refereres til at byen Ferrara i Italia kjøper papir med det nordiske svanemerket.

Tabell 1. Lisenser og papir til bruk i svanemerkede trykksaker. Merk at en papirfabrikk (et bruk) kan ha flere lisenser.

	Februar 2001 (versjon 1)	Januar 2002 (versjon 2)	Mai 2004 (versjon 2)
Trykkipapirlisenser	92 fra 57 bruk	14 fra 13 bruk	23 fra 18 bruk
Kontrollert papir til svanemerkede trykksaker	Papir fra > 17 bruk	350 handelsnavn fra 25 bruk	632 fra 50 bruk
Markedsmasser som er vurdert	fra ca. 50 bruk	fra ca. 44 bruk	fra ca. 63 bruk

I 2001/2002 hersket det en viss forvirring blant papirgrossister med hensyn til betydningen av svanemerket papir. Det var også tvil om mulighetene til å etterspørre miljømerkede produkter i offentlige anbud. Den nye EU-fortolkningen om å integrere miljøhensyn i offentlige kontrakter⁴ fra juli 2001 og de siste rettsavgjørelser i EU-domstolen viser derimot klart at det kan stilles miljøkrav til produksjonsprosessen og til at innkjøper kan legge vekt på andre faktorer enn pris. Dette er også beskrevet nærmere i veiledere fra myndighetene i de enkelte landene, for eksempel i veilederen fra det norske Nærings- og handelsdepartementet⁵. Veilederen gjør det klart at innkjøpere kan kreve oppfyllelse av miljømerkingskriterier, og at leverandørene bl.a. kan benytte lisensbevis for miljømerking som dokumentasjon. Det følgende sitatet fra veilederen viser at leverandørene oppfordres til å benytte miljømerking: "Oppdragsgiver kan som hovedregel benytte tilsvarende spesifikasjonskrav som miljømerker som Blomsten og Svanemerket stiller for å lisensiere et produkt, men ikke kreve at produktet er lisensiert. Leverandører bør oppmuntres til å dokumentere at slike krav er oppfylt ved å legge frem miljømerkebevis, men også annen dokumentasjon må godtas."

4 Produktets miljøpåvirkning

For produkter som baserer seg på papir er det hovedsakelig fire områder som har størst betydning når man vurderer produktets miljøbelastning. Det første er skogbruket, og de andre er knyttet til kjemikaliebruk, utslipp og energiforbruk ved produksjon av masse og papir. Disse miljøpåvirkninger er nærmere diskutert i bakgrunnsdokumentet til Basismodulen⁶.

Miljøbelastningene ved transport, av både råmaterialer, emballasje, ferdige produkter og avfall gir også miljøbelastninger under produktets livsløp. Nordisk

Miljømerking har imidlertid ikke stilt krav til transport blant annet på grunn av mangel på styrbarhet for produsenten.

Trykkipapir kan inneholde store mengder tilsetninger, f.eks. pigmenter og fyllstoffer. Miljøbelastningen ved disse har også vært vurdert under utviklingen av Basismodulen, men det er foreløpig ikke stilt krav til dem, se bakgrunnsdokumentet⁶.

5 Andre miljøsystemer

Papirindustrien viser sitt miljøengasjement på flere måter. Hovedordningene av frivillige miljøverktøy kan deles inn i miljøledelse, miljødeklarasjoner og miljømerking.

Miljøledelse

Miljøledelsessystemene gir orden i eget hus og forbedringer etter egne målsetninger. Det er et styringsverktøy for bedriften selv, hvor det er snakk om å kartlegge virksomhetens miljøpåvirkning og deretter lage rutiner for innkjøpskontroll og miljøinformasjon. De viktigste ordningene er EMAS, som er utviklet innenfor EU og ISO 14001 som er en internasjonal standard. Utad er disse ordningene lite synlige. Systemet gir ingen utelukkelse av miljømessige mindre ønskede produkter eller virksomheter. Mange europeiske masse- og papirfabrikker er i dag ISO 14 001 eller EMAS sertifiserte.

Miljødeklarasjoner

Miljødeklarasjoner gir detaljert miljøinformasjon uten spesielle krav til produktene. Fakta blir presentert nøytralt, fordi det ikke finnes noen forhåndsbestemte kravnivåer og det er opp til kjøperen å vurdere opplysningene. For at slike deklarasjoner skal ha noen nytte for innkjøpere, må det være mulig å sammenligne erklæringene på forskjellige produkter. Dette gjør det nødvendig med felles system innenfor en bransje. I tillegg er nytten av deklarasjonene avhengig av kjøperens kunnskaper om miljøforhold rundt det produktet som skal kjøpes inn. Det finnes ikke noe internasjonalt system for miljøvaredeklarasjoner, men det arbeides med dette i ISO. Papirbransjen besluttet gjennom sin europeiske organisasjon CEPI å satse på et eget system, kalt Paper Profil⁷. Et utfylt Paper Profile skjema gir opplysninger om miljøledelsessystemer, utslippsparametere, innkjøpt elektrisitet og mengde deponert avfall.

Miljømerking

Miljømerking er det systemet som gjør det enklest for forbrukerne å velge. Produktene blir godkjent etter bestemte miljøkrav, og det er organisasjonen som driver ordningen gjør alle vanskelige vurderinger. Miljømerking er det eneste av miljøsystemene som stiller faste krav (terskelverdier) til produktene. Disse kravene er basert på en vugge-til-grav-vurdering, slik at det alltid er en rekke krav som må oppfylles. Ordningen utelukker produkter som ikke tilfredsstillt kravene og det finnes en uavhengig tredjepart som kontrollerer at produktene oppfyller kravene. For Svanemerket blir kravene oppdatert i en åpen prosess

med deltagelse fra blant annet myndigheter, forbrukere, industri, forskere, miljøbevegelser, handel og de formuleres for å fremme den beste produksjonspraksisen. Det er ingen gradering av de miljømerkede produktene, det er bestått eller ikke bestått. Kravene omfatter råvarer, produksjonen og produktene selv, og revideres ca. hvert tredje år. Det er som regel også krav til miljøledelse, men vanligvis ikke så omfattende som ved ISO 14001 og EMAS sertifisering.

Det europeiske miljømerket Blomsten (EU-blomsten) har kriterier for både kopipapir og mykkipapir. Det er 18 land som samarbeider om utvikling av kriterier innen Blomsten, og det er i dag 285 lisenser innenfor 21 produktgrupper⁸. På papirområdet har Blomsten 30 lisenser for mykkipapir og 3 lisenser for kopi- og trykkipapir. Blomsten er holder også på å utvikle kriterier for trykksaker.

Det er også mange andre miljømerkeordninger som har kriterier for kopi- og trykkipapir. Ifølge GEN⁹ (Global Ecolabeling Network) er det 13 andre ordninger med kriterier for papir i tillegg til Svanen og Blomsten. Bra Miljøval som administreres av Svenska Naturskyddsföreningen har kriterier for papir, men ingen lisenser for kopi- eller trykkipapir¹⁰.

6 Oppbygging av kriteriene og bakgrunnsdokumentet

Tilleggsmodulen for svanemerking av kopi- og trykkipapir er delt opp i to kapitler. I kapittel 1 er kravene til søkeren angitt, i kapittel 2 er kravene til papir- og masseprodusentene angitt.

Hovedkravene for miljømerking av kopi- og trykkipapir er krav relatert til produksjon av papiret, hvor hensiktene er å redusere miljøbelastningene ved å stille krav som fremmer

- vedrøvere fra bærekraftig skogbruk
- miljøtilpassede kjemikalier
- lave utslipp til vann og luft
- lavt energiforbruk
- kildesortering og resirkulering av avfall
- miljø- og kvalitetssikring
- tilfredsstillende produktkvalitet

Som tidligere nevnt har Nordisk Miljømerking samlet mange av kravene som er felles for papir- og masseproduksjon, uavhengig av hva papiret eller massen skal brukes til. Kravene i Basismodulen omhandler: Skogbruk, utslipp til vann og luft (AOX, COD, P, S, NO_x og CO₂) energiforbruk, avfallsbehandling og kvalitets- og miljøsikring. Kravene til både utslipp og energi tar hensyn til de miljømessige forskjellene mellom de ulike prosessene for produksjon av masse og papir. Summen av henholdsvis utslipp og energiforbruket vurderes opp mot referanseverdier for de ulike prosessene. Det er kun gjort en endring i forhold til disse kravene under utvikling av Tilleggsmodulen for kopi- og trykkipapir.

Kjemikaliekravene er gitt i en egen Kjemikaliemodul fordi mange av kravene skal dokumenteres av underleverandører, og det er praktisk å kunne sende en samlet beskrivelse av kjemikaliekravene til dem. Det er ikke gjort endringer i disse kravene i Tilleggsmodulen.

De enkelte kravene i Tilleggsmodulen og bakgrunnen for disse er nøyere beskrevet i kapitel 8. For hvert krav skal det i kriteriedokumentet krysses av om kravet oppfylles eller ikke med ja eller nei. Under hvert krav kommer "☒ **Dokumentasjon**", som beskriver hvordan kravet skal dokumenteres av søkeren. Søkerens dokumentasjon skal merkes med nummer og nummeret skal skrives inn under "**Bilag nr. _**". Under markedsføring og miljø- og kvalitetssikring henvises det til egne skjema til bruk i dokumentasjonen. Alle kravene i tilleggsmodulen må oppfylles for å oppnå svanemerking av kopi- og trykkipapir.

7 Definisjon av produktgruppen

Produktgruppen omfatter treholdig og trefritt kopi- og trykkipapir, samt grafisk kartong, basert på cellulose og/eller mekaniske masse, for skriving, trykk og kopiering. Kun papir hvor det er full sporbarhet i hele varekjeden kan merkes. Det vil si at samme handelsnavn kan ikke brukes både på et svanemerket papir og på et papir som ikke er svanemerket.

Kriteriene gjelder ikke for papirproduktene mykkipapir, grease-proof papir, konvoluttpapir og emballasjepapir. Det finnes egne kriterier eller Tilleggsmoduler for disse produktene. Det kan også søkes om lisens for trykksaker hvor det stilles krav til papiret som anvendes i trykksaken, se kriteriedokument for miljømerking av trykksaker.

Produktgruppen er i praksis ikke endret ved denne revisjonen, men navnet er endret fra "trykkipapir" til "kopi- og trykkipapir" for å presisere at kriteriene også gjelder for kopipapir.

8 Kravene til miljømerking av kopi- og trykkipapir med bakgrunnsvurderinger

Ved fastsettelse av kriterier for Nordisk Miljømerking vurderes produktets miljøbelastning gjennom hele dets livssyklus, men i utvelgelse av kravene vurderes også markedsforholdene og enkeltkravenes RPS (relevans, potensiale og styrbarhet), se Nordisk Miljømerkings Miljøfilosofi¹¹. Evalueringen av kriteriene for trykkipapir (i 2001/2002) konkluderte med at kravene til papir- og masseproduksjonen bør harmoniseres med kravene i kriteriene for andre papirprodukter som mykkipapir, konvolutter, kaffefilter og fett-tette papir.

I dette kapitlet er bakgrunnen for de enkelte kravene i Tilleggsmodulen beskrevet. Kravene i Basismodulene og Kjemikaliemodulen er nærmere

begrunnet i bakgrunnsdokumentet for disse⁶. Basismodulen og Kjemikaliemodulen var til offentlig høring i 2003, og en sammenstilling av høringskommentarene kan fås ved henvendelse til Nordisk Miljømerking.

8.1 Krav til søkeren

Kapitel 1 i kriteriedokumentet beskriver hva søkeren av svanemerkelisens skal dokumentere. Søkeren kan være identisk med produsenten av papiret eller være en importør eller selger av produktene. Kapitlet beskriver hvordan søknaden skal bygges opp. I kapitel 1.2 stilles det krav til informasjon om papiret som skal svanemerkes og hvor det skal selges. Kravet er ikke nytt, men det er laget et eget skjema for å lette dokumentasjonen av kravet.

Det stilles krav til markedsføring og dette er et generelt krav som gjelder for alle svanemerkede produkter. Kravet til retursystem for produkter og emballasje er ikke endret og skal bidra til at de som har lisens bidrar i retursystemene som er etablert, enten systemene er lovpålagte eller bransjeavtaler. Formuleringen er noen endret og er harmonisert med andre kriteriedokumenter med tilsvarende krav.

Det skal også dokumenteres tilstrekkelig kvalitets og miljøsikring for å sikre sporbarhet av de svanemerkede produktene i produksjonslinjen og at kravene opprettholdes gjennom hele lisensperioden. Alle disse kravene gjelder uansett hvilke produkter man ønsker å svanemerke. Kravet til miljø- og kvalitetssikring gjelder for søkeren og er harmonisert med tilsvarende krav til masse- og papirprodusentene i Basismodulen. Det er laget et eget bilag, for at kravet skal bli enklere å dokumentere for søkeren.

8.2 Krav til masse- og papirprodusentene

Papir- og massekvalitetene og deres produksjonssteder skal angis. Dette er informasjon som er viktig for å kunne systematisere den mer detaljerte dokumentasjonen fra fremstillingen av produktet.

Kravene til masse- og papirproduksjonen er hovedsakelig de samme som er gitt i Basismodulen og Kjemikaliemodulene og det henvises derfor til bakgrunnsdokumentet for disse modulene⁶. I Basismodulen er kravene delt i to kapitler, ett for krav til papirprodusenten og ett for krav til masseprodusenten. I tilleggsmodule er det gitt en spesiell referanseverdi for utslipp av COD for CTMP-produksjon. Det følgende beskriver endringene som er gjort fra versjon 2 av trykkipapirkriteriene:

Trevirke: Kravet til at trevirket skal komme fra bærekraftig skogbruk ble første gang introdusert i versjon 2 av kriteriene for trykkipapir. Bedømmingen av bærekraftig skogbruk og kravene til skogbruksstandard og sertifiseringssystemer gjøres av skoggruppen i Nordisk Miljømerking. Kravene til standarder og sertifiseringssystem er ikke endret siden forrige versjon av kriteriene for trykkipapir. Kravet til at andel trevirke skal komme fra dokumentert sertifisert

skogbruk er i basismodulen skjerpet fra 15 % til 20 %, på bakgrunn av erfaringer fra søknadsbehandling. Tilgangen på trevirke fra sertifisert skogbruk øker stadig, selv om tilgangen er svært lav i noen regioner. Papirprodusentene kan til en viss grad kompensere for dette ved å kjøpe markedsmasse eller oppfylle krav til bruk av returfiber.

Det er også gjort noen endringer i hvordan kravet skal dokumenteres for organisasjoner hvor innkjøp av trevirke er sentralisert. Kravet er harmonisert med kravene til andre papirprodukter, og finnes i Basismodulen.

Energiforbruk: Kravet til energiforbruk ble også første gang introdusert i versjon 2 av trykkipapirkriteriene. Kravet er skjerpet inn, og forbrukt energi skal relateres til referanseverdier for de aktuelle prosessene som anvendes. Energikravet omhandler både anvendt brensel og elektrisitet og er uavhengig av om energien er produsert på fabrikken eller er innkjøpt. Kravnivåene baserer seg på vurderinger fra bl.a. BAT-rapporten¹². Kravet er harmonisert med kravene til andre papirprodukter, og finnes i Basismodulen.

Kjemikalier: Kravene til kjemikalier er samlet i kjemikaliemodulen og de er forenklet etter forrige versjon av trykkipapirkriteriene, ved at det ikke kreves resepter av alle organiske kjemikalier som brukes i mer enn 1 kg/tonn masse eller papir som produseres. Kravet til dokumentasjon er i større grad basert på at kjemikalieleverandørene gir erklæringer om produktene. Noen av kravene er skjerpet ved at grenseverdiene for kjemikalienes innhold av helse- eller miljøfarlige kjemikalier er redusert, blant annet på bakgrunn av utviklingen innenfor kjemikalieindustrien. Kjemikaliemodulen inkluderer også økte krav til fargestoffer, noe som det i flere år har vært stilt krav til for svanemerkede mykkipapir. Kjemikaliemodulen har også et krav til lim som anvendes ved produksjon, konvertering eller forpakning av produktene som er nytt i forhold til versjon 2 av trykkipapirkriteriene.

Utslipp: Kravene til utslipp er, som i tidligere versjoner av trykkipapirkriteriene, basert på forholdet mellom de aktuelle utslippene for papiret (fra masse- og papirproduksjonen) og referanseverdier for de enkelte prosesstypene. Referanseverdiene er fremkommet blant annet etter vurderinger av BAT-verdiene¹. I forhold til utslippskravene for trykkipapirkriteriene, versjon 2, er utslippskravene endret ved at både referanseverdiene og poengkravene for de enkelte utslippene og for totalutslippet er strammet inn. Kravet til utslipp av klororganiske forbindelser (AOX) fra blekte masser er tatt ut av matrisemodellen for utslippsberegningene og har et eget krav. Referanseverdiene for nitrogenoksider er koblet mot referanseverdiene for brenselforbruket. Beregningsmodulen for utslippskravene er gitt i Basismodulen, hvor kravene er harmonisert med kravene til andre papirprodukter.

Referanseverdien for CTMP er strammet inn i forhold til verdien i de nåværende trykkipapirkriteriene (fra 15 til 10 kg/tonn masse). CTMP er en viktig masse til bruk i kopi- og trykkipapir og blir av BAT-rapporten¹ nevnt som en av de viktigste massetyper. Anvendelsen har økt spesielt innenfor grafisk papir, og referanseverdien for CTMP-utslippet har derfor stor relevans for utslippskravene i kopi- og trykkipapir. I BAT-rapporten er det nevnt nye prosesser som anvendes

innenfor produksjon av CTMP men det er ikke gitt noen verdier for disse prosessene. BAT-rapporten gir også en lav rensegrad for rensing av avløpsvann fra denne typen produksjon. Ved å se på utslippstallene for disse nye prosessene har Nordisk Miljømerking kommet frem til at kravet til COD-utslipp fra CTMP bør skjerpes for å premiere anvendning av masse fra massebruk, som anvender BAT- prosesser.

Andre krav

Avfallkravet er ikke endret siden forrige trykkipapirversjon, men myndighetskravet er endret slik at det ikke lenger er nødvendig med dokumentasjon. Kravet vil bli fulgt opp fra Nordisk Miljømerking ved kontrollbesøk og eventuelle etterkontroller.

Kravet til miljø- og kvalitetssikring er noe endret for å tilpasses de generelle krav til produkter som skal svanemerkes. Kravene er blant annet satt for å sikre sporbarhet av svanemerkede produkter i produksjonslinjen og for at miljøkravene skal opprettholdes gjennom hele lisensperioden. Det er derfor også gitt et eget krav for rapportering av årlige utslippsverdier.

Øvrige miljøparametere som er vurdert, men det ikke er stilt krav til

Det er ikke stilt krav til optiske hvitemidler i Kjemikaliemodulen og det har vært vurdert å stille krav til det i denne tilleggsmodulen slik det er gjort i tilleggsmodulene for kaffefilter og fett-tette papir. Optiske hvitemidler er normalt derivater av 4, 4-diaminostilben-2, 2-disulfonsyre. Vanlig bruk er 5-10 kg/tonn papir og forbindelsene har lav retensjon på papirmaskinen, det vil si at de ikke bare forblir på papiret, men også følger med avløpsvannet. Forbindelsene er ikke biologisk nedbrytbare. Optiske hvitemidler kan inneholde opptill 30 % urea som stabilisator, som kan gi overdosering av nitrogen til det biologiske renseanlegget¹². Til tross for miljøeffektene av optiske hvitemidler er det ikke stilt krav fordi et forbud kan føre til større anvending av blekekjemikalier. Nordisk Miljømerking vil vurdere kravet på nytt ved neste revisjon.

Krav til bruksegenskaper er tatt bort, fordi kravet var lite spesifikt. Det er heller ikke funnet grunnlag til å stille andre funksjonskrav. Derimot er det krav om å gi mer spesifikke opplysninger om papirets bruksegenskaper.

Risomslag eller annen emballasje stilles det heller ingen krav til. Papir til risomslag er i dag ofte papir belagt med polyeten (PE) eller det består av ren plastfolie (f.eks. PE), for å hindre at papiret får fuktskader.

¹ BAT- rapport: Integrated Pollution Prevention and Control (IPPC) Reference Document on Best Available Techniques in the Pulp and Paper Industry, European Commission, desember 2001

² Puun jäljillä, Metsäteollisuus ja ympäristö, Metsäteollisuus ry 1995

³ Jorden Tilstand 2004, WorldWatch institutes Miljørapport State of the World, J. W. Cappelens forlag 2004, side 160

⁴ Kommisjonens fortolkningsmeddelelse om fellesskapets bestemmelser om offentlige kontrakter og mulighetene for å integrere miljøhensyn i offentlige kontrakter, Bruxelles KOM(2001) 274, 4. juli.2001.

⁵ Miljø og regelverk for offentlige anskaffelser, Veileder fra Nærings og Handelsdepartementet, januar 2004, publikasjonsnr. K-0662 B

⁶ Bakgrunnsdokument for Basismodulen. Svanemerking av papirprodukter, Nordisk Miljømerking, oktober 2003.

⁷ Paper Profile, <http://www.paperprofile.com/>, 20. januar 2002

⁸ Hjemmesiden til Blomsten, http://europa.eu.int/comm/environment/ecolabel/index_en.htm, mai 2004

⁹ The Global Ecolabelling Network (GEN), <http://www.gen.gr.jp/>, 23. mai 2004

¹⁰ Hjemmesiden til Bra Miljöval, <http://www.snf.se/bmv/index.cfm>, 23. mai 2004

¹¹ Miljøfilosofi, Nordisk Miljømerking, 2000-06-16

¹² Integrated Pollution Prevention and Control (IPPC), Reference Document on Best Available Techniques in the Pulp and Paper Industry, European Commission July 2000. ("BREF"), Annexes I (Chemicals and additives in paper manufacturing)